

EESTI FOLKLOORINÕUKOGU TEGEVUSED 2020

2020. aasta oli keeruline kõikidele plaane oli palju, kuid reaalsus oli tagasihoidlikum. Väike-Baltica traditsiooni alustamine lükkub edasi uude aastasse, kuid saime sel aastal võtta suuremalt “Hakkame santima!” tegevusi ette.

Samuti saime kokku kirjutatud uue arengukava, mis on hetkel lõppviimistluse järgus, kuid toob esile paljusid valdkondlikult tähtsaid teemasid ja pakub palju väljakutseid järgmiseks viieks aastaks. Kuraatorite võrgu struktureerimine ja arendamine jääb 2021.a. ja edaspidiseks väljakutseks.

Folkloorinõukogu töötajad 2020:

- toimetaja (sotsiaalmeedia tegevused, keeleline toimetamine, arendustegevustega aitamine) - (0,25) - Laura Liinat (alates oktoober 2020)
- vähemusrahvuste töörühma juht (0,5) - Ljudmila Yamurzina
- teabe- ja projektijuht (1,0) - Kristi Pumbo
- tegevjuht (1,0) - Monika Tomingas

Folkloorinõukogu juurde loodud töörühmad jätkasid tegevust:

1. CIOFF Eesti noortekoda – juhib Natali Ponetajev;
2. Rahvakandle kaardistamise ja jäädvustamise töörühm – juhivad Pille Karras ja Tuule Kann;
3. Eesti pulmapärimuse töörühm – juhib Liis Burk;
4. Vähemusrahvuste töörühm – juhib Ljudmila Yamurzina
5. Välissuhete töörühm – juhivad Monika Tomingas ja Laura Liinat

SUUREMAD SÜNDMUSED

1. Päritud väärtuste ööpäev

2020.a. plaanitud Päritud Väärtuste Ööpäev lükkub sama asukoha ja plaaniga 2021. aastasse ja toimub Saaremaal. Lisainfo: <https://folkloorinoukogu.ee/parimusharidus/paritud-vaartuste-oopaev/2021-saaremaal/>.

2. “Hakkame santima!”

“Hakkame santima!” aktsiooni üks põhieesmärke on algusest peale olnud kogukondade ja inimeste koolitamine. Koostöös Eesti Külaliikumisega Kodukant kokkupandud koolitusprogramm keskendus tänavu sanditamiskombestikust teoreetilise ülevaate andmise kõrval väga tugevalt ka praktilisele poolele ja koostööle kogukonnaliikmetega. On ju sanditamaskäimine meeskonnatöö, milles alati kaks osapoolt – mardid-kadrid ja kogukonnas elavad pered, kes külalisi vastu võtavad.

Kokku toimus üle Eesti 23 ühepäevast koolitust, millest sai osa 250 inimest. Koolitustega on plaanis kindlasti jätkata ka tuleval aastal, keskendudes enam just külakogukondadele ja harrastusliikumises osalevatele gruppidele.

Teiseks “Hakkame santima!” eesmärgiks on teadlikkuse tõstmine ning inimeste suunamine sanditamiskombestiku juurde, julgustamine ja inspireerimine. Seda toetasid mitmed tegevused.

- Aasta alguses valmis uus koduleht, mis koondab endas suure valiku õppematerjale, samuti rohkelt kostümeerimisideid koos fotode ja selgitustega, mardi- ja kadrilaulude viiteid ning harivat lugemist.
- Maakondades kohapeal tegutsevad vabatahtlikud “Hakkame santima!” kuraatorid on sanditamisaktsiooni esmased ja olulisimad partnerid. Nemad jagasid teavet oma kogukondades, korraldasid erinevaid infopäevi, leidsid “Hakkame santima” raamatutele ja vimplitele sobivad müügikohad ning aitasid läbi viia koolitusi.
- Samavõrra oluline, kui on tulevaste mardi- ja kadrisantide koolitamine, on ka vastuvõtivate perede harimine. Mardiskäimine on alati kahepoolne dialoog – mida osavõtlikum ja teadlikum on sante vastuvõttev pere, seda vägevam on kogu etteaste. Sel

aastal said kortermajade elanikud martide ja kadride vastuvõtmise juhendi, mida aitas levitada Eesti Korteriühistute Liit.

- Jätkus senine koostöö Uuskasutuskeskusega, mille suuremates poodides võis leida mardi- ja kadripäeva teemalisi väljapanekuid, ja Coop Eestiga, mille kauplustes liikudes võis kuulda siseraadiost huvitavaid fakte mardipäevast Märt Piusi esituses. Samuti sai osta uut "Hakkame santima!" raamatut Rahva Raamatu poodidest.

Kontsert Eesti Rahva Muuseumis

Mardilauapäevale eelneval pühapäeval, 8. novembril kell 15 toimus Eesti Rahva Muuseumi teatrisaalis Eesti Folkloorinõukogu korraldatud kontsert "Hakkame santima!", mis tutvustas erinevate maade sanditamiskombestikku. Pererahvale, keda kehastasid folkloorirühmade Väike Hellero ja Käokirjase liikmed, tulid külla ja mardiõnne tooma eksootilised sanditajad Tartu folklooriklubist Maatasa, Tartu udmurdi folklooriansamblist Jumšan Gur, Narva folklooriansamblist Suprjadki ja Eesti rumeenlaste kogukonnast. Oli see nüüd kõik lugemisfanaatikust perepoja Martini (Martin Kork) elava kujutlusvõime vili, kes istus vahetpidamata nina raamatus ja rahvajutu aastale kohaselt sealt vanu ja uuemaid mardisantide meenutusi publikule ette luges, või juhtus see kõik päriselt?

Igal juhul sai mardiõnne, lusti ja naeru kohaletulnud peredele jagatud kohe kuhjaga, nii et seda peaks kindlasi jätkuma järgmise mardini välja.

Kontserdi aitas lavale seada Kristo Toots (Miksteater).

Kontserdi videosalvestus on järelvaadatav siit: <https://www.youtube.com/watch?v=m2fYd4AJ6HA&feature=youtu.be>

Mardilauapäev kulmineerus rongkäigu ja martijooksmise avapauguga Raekoja platsil

Mardilauapäeva pidustused algasid 9. novembril Tartus juba kell 11, kui Raekoja platsil toimus järjekorras 15. noorte- ja laste pärimuspäev „Taaderandi talisted“, mille eestvedajaks Tiina Konsen Tiigi Seltsimajast.

Purskkaevu juurde kogunesid paarikümneks minutiks kõige väiksemad mardisandid üheksast Tartu linna lasteaiast, et soovida mudilastele eakohaste laulude, mängude ja tantsudega mardiõnne nii raerahvale kui ka linnakodanikele. Pisikesi marte oli tervitama tulnud ka Tartu

linnapea Urmas Klaas. Sama päeva õhtul etendus Tartu Kaubamaja esisel platsil pärimusringi „Tähelinnud“ mardikombestikku tutvustav etendus „Mart tantsib, maa müdiseb“, milles said kaasa lüüa ka pealtvaatajad.

Hiljem kogunes Tartu Kaubamaja ette ka teisi kostümeeritud seltskondi, et osaleda Tartu linna esimesel mardisantide rongkäigul. Lipu lehvides, potikaante kolina ja torupillihelide saatel marssis mitmekümnepealine mardisantide salk raekoja platsile, jagades tervist ja õnne kõikidele vastutulijatele. Raekoja ees tervitas mardisante linnapea Urmas Klaas, lubades ka ise järgmiseks aastaks mõne mardilaulu ära õppida ja marti jooksmata tulla.

Pärast linnarahvale martijooksmiseks vajalike laulude, nippide ja nõksude ette näitamist kuulutati mardilauapäev avatuks ning mardid valgusid üle linna laiali, et viia õnn paljudesse Tartu linna kodudesse. Mardilauapäev lõppes meeleoluka tantsuklubiga korporatsioon Rotalia majas, kust ei puudunud korralik pidulaud mardimaukude, küpsetatud kanade ja mulgipudru ega ka lõpuni salapäraseks jäänud maskeeritud torupillimängijaga. Tantsuklubisse leidis tee isegi üks mardipere, tulles tudengitele ja tantsijatele õnne soovima!

Mardi- ja kadrisandid on kokku loetud

Tänavusel üle-eestilisel mardi- ja kadrisantide rahvaloendusel pani end kirja 3909 mardi- ja kadrisanti. Mardi- ja kadriperesid oli kokku 373. Esmakordselt anti teada santimisest virtaalkeskonnas ja vabas õhus. Üks sanditajate pere jagas õnne väljaspool Eestit.

Sel aastal oli mardisantide vägi kadrisantide omast oluliselt suurem, kuna kadrilauapäev sattus perioodi, mil koroonateine laine võttis maad. Marti jooksis 2939 inimest ehk 72% sanditajatest, kadris käis 970 inimest ehk 27% rahvaloendusel osalenutest.

Enim mardisante oli kirja pandud Harjumaalt (797), kelle kannul oli tihedalt Tartu maakond 734 mardisandiga. Kuid kadrisanditamine tundub Harjumaa järel (348 kadrisanti) olevat kõige populaarsem Saaremaal (112), sest nendest kahest maakonnast oli kirja pannud kõige rohkem kadrisid.

Kõige enam mardi- ja kadrisante ühe elaniku kohta võis leida just väiksematest maakondadest, tabelit juhib Saaremaa, kus käis jooksmas kokku 439 mardi- ja kadrisanti. Marti ja katri armastatakse joosta ikka kambakesi - enim tehti seda tänavu nelja- ja kolme-, kuid ka viie- ja kaheliikmelistes rühmades. Täpsema ülevaate statistikast leiab peagi kodulehelt hakkamesantima.ee.

3. Väike-Baltica ja Vanalinna Päevade rahvakultuuri ala

Sama kontseptsioon koostöös Vanalinna Päevadega toimub 4.-6.06.2021. Plaan on koos ja on settinud terve aasta. Lisainfo: <https://baltica.ee/info-osalejale/>

4. Üldkoosolek

Eesti Folkloorinõukogu üldkoosolek toimub pidi toimuma märtsis, kuid lükkasime seoses eriolukorraga selle edasi ja see toimus 29. augustil. Kinnitasime 2019.a. tegevus- ja majandusaastaruanded, tutvustasime 2020. aasta plaane ja valisime uue juhatuse. Juhatuses jätkavad Lauri Õunapuu (juhatuse esimees), Janika Oras, Elvi Nassar, Sille Kapper, Kati Taal ja uued liitujad on Laura Liinat ja Janne Suits. Uue juhatuse ametiaeg on 3 aastat.

Uueks revidendiks valiti Hedvig Haarde, kes on Leesikate esindaja.

TUNNUSTAMINE

- Jätkasime vabatahtliku folkloorikuraatori tunnustusstipendiumi väljaandmist - 2020.a. tegevuse eest tõstsime esile Viljandimaa kuraatori Kai Kannistu. Preemia väljaandmist toetas Eesti Kultuurkapital.
- Jätkasime Teotugi preemia väljaandmist folkloorivaldkonna silmapaistvale tegijale - preemia pälvis Piret Päär. Preemia väljaandmist toetas Eesti Kultuurkapital.
- Tunnustasime valdkonna eestvedajaid, esitades neid nominentidena erinevatele aastapreemiatele ja auhindadele üle Eesti.

TÖÖ LASTE JA NOORTEGA

Noortekoja tegevused ei sujunud plaanipäraselt. Segavateks faktoriteks said nii koroonakriis kui ka liikmete hõivatus. Seetõttu on 2021.a. uueks väljakutseks toetada Noortekoja uuesti käivitamist.

VÄHEMUSRAHVUSTE TÖÖRÜHMA TEGEVUSED

2020. aasta oli omapärane - vaatamata kevadel seiskunud tegevustele oli sügis sellevõrra tegevusterohkem.

Vähemusrahvuste töörühm võttis 2020. aasta eesmärgiks korraldada erinevaid kultuurisündmusi väiksemates maapiirkondades. Alustasime 18. jaanuaril svjatkade tähistamisega Kõue rahvamajas, tutvustades kohalolijatele udmurdi, mokša, mari ja vene rahvatraditsioone.

2. veebruaril tähistasime pööripäeva - mängisime täiskasvanutega vene ja eesti ringmänge, mida juhendas Ekaterina Soorsk. Soov oli, et rahvamängudest saaks igakuine traditsioon, kuid 19. jaanuari ringmängude tund jäi osalejate vähesuse tõttu ära ning suvise ja talvise pööripäeva tähistamisest olime sunnitud piirangute tõttu loobuma.

4.-5. juulil toimus Läänemaal Pusku talus koolitus „Ravimtaimede maagiline vägi“ Natalja Jampolskaja eestvedamisel.

Juba teist aastat järjest pakume klubi „Kuldset käed“ raames slaavi nukkude valmistamise töötubasid. Tänavu toimusid kokkusaamised jaanuaris, veebruaris, oktoobris, novembris (2 korda) ja detsembris, kokku 6 korda. Jaanuari ja veebruari töötoad toimusid Keskraamatukogu võõrkeelse kirjanduse osakonnas, kuid sügisel pidime kolima ERÜ ruumidesse, sest piirangute tõttu jäi endine toimumispaik liiga väikeseks.

Alates sellest aastast on võimalus tellida maakondadesse alljärgnevat õpitubasid:

1. Natalja Jampolskaja - slaavi nukkude valmistamine;
2. Zhanna Toht - mari rahvuskultuur ja mari rahvusköök (2 erinevat koolitust);
3. Natalja Lill - mari rahvusmustrid: ehte valmistamine ja mari tikand (2 erinevat koolitust);
4. Jelena Kirt – monisto (udmurdi traditsiooniline kaelaehe) valmistamine kaasaegses võtmes;
5. Mush Nadii – pelmeenide valmistamise töötuba, rahvustoidu õpituba ja udmurdi eepose kooslugemine (3 erinevat koolitust);
6. Folkloorirühm Röntyska - ingerisooe tantsud.

Nimekirja lisandub peagi veel teisigi võimalusi. Esimene tellimus tuli Kohila Mõisakoolist, kus 16. oktoobril toimusid slaavi nukkude ja udmurdi kaelaehte valmistamise õpitoad 5-6. klasside õpilastele.

Koostöös Tallinna Rahvaülikooliga valmis Rahvuskultuuride Päevade raames põnev ning hariv programm, mis sisaldas kontserte, õpitubasid, näituseid, loenguid.

Korraldasime näituseid:

L. Koobas "Valge laul valgesse" (1.09-31.10),

L. Yamurzina „Idamari naine ja tema maailm“ (18.09-31.10),

Z. Lebedeva "Vaidu Vidil kinkis paberi" (21.09-31.10).

Lisaks toimusid FUFF kinoõhtu (18.09), Jaak Prozesi loeng "Soome-ugri rahvad Venemaal. Praegune olukord" (25.09) ja udmurdi laulude ja tantsude õpituba N. Batalova ja P. Kutergini eestvedamisel. kreeka toidu töötuba (24.09) ja Kung-Fu õpituba (23.09).

Koostöös Eestimaa Rahvuste Ühendusega (ERÜ) korraldasime 20. septembril uues formaadis XXXII Eestimaa Rahvuste Foorumi.

Septembrikuus osalesime vähemusrahvuste katuseorganisatsioonide koostööpäeval, kus meie noortelaagri idee pälvis 3000 euro suuruse preemia. Saadud toetuse eest korraldame 19.-22. aprillil 2021 Põlvamaal Mooste mõisas noortelaagri „ETNOor“.

Kevadised Kultuurikohviku kontserdid lükkasime piirangute tõttu sügisesse: 23. septembril esinesid Polina Tšerkassova ja Juhan Uppin ning 15. oktoobril Ruhnu saare viiulitrio ja soome-ugri projekt Trepp.

3.-4. oktoobril toimuma pidanud väljasõit Peipsi vanausuliste juurde projekti „Kultuuriruumi rikkus“ raames lükkus koroonaeepideemia tõttu edasi ning toimub esialgsete plaanide kohaselt 15.-16. mail 2021.

2. novembril korraldasime Tallinna Rahvaülikoolis hingedepäeva ürituse, kus osalesid valgevene, eesti-rootslaste, maride, eesti, ukraina, tšuvaši esindajad. Üle-eestilises aktsioonis „Hakkame santima“ osalesid meie töörühma esindajad - udmurdid ja rumeenlased, kes tutvustasid Eesti Rahva Muuseumis toimunud festivali peakontserdil oma sanditamistavasid. Rumeenlased esinesid sama kavaga ka päev enne Raplamaal Varbola Rahvamajas.

Vähemusrahvuste kultuuri tutvustavad artiklid ilmusid sel aastal viiel korral:

Nikolai Anisimov - udmurtide vastlakombed;

Stella Enachi - rumeenlaste lihavõttepühad;
Lyudmila Yamurzina - maride palvetamisest;
Nikolai Kuznetsov - komide sügisesed kombed;
Julia Rebase - valgevenelaste hingedepäev.

Sel aastal korraldasime 3 töörühma koosolekut, 2 neist virtuaalselt. Olime Vikerraadio ja ETV+ saatekülalisteks, et tutvustada vähemusrahvuste töörühma tegevusi, Kultuurikohvikut ja Hõimupäevadega seotud tegevusi.

Tänavu oli Eesti rahvajutuaasta, mille tähistamiseks tegime sotsiaalmeedias jagamiseks video erinevate rahvaste muinasjuttudest.

RAHVAKANDLE UURIMISE JA KAARDISTAMISE TÖÖRÜHM

2020.a. plaanid liikusid edasi aastasse 2021, mil on plaan korraldada taas rahvusvaheline päkarauakandlepäev Järveljal.

Samuti on plaan välja töötada töörühma uued eesmärgid ja plaanid.

PULMAPÄRIMUSE SEMINAR

Seitsmes pulmapärimuse seminar toimus taaskord Pärnus Nooruse majas 18.-19. novembril. Osalejate seas oli tõelisi väljakujunenud fanaatikuid, aga ka uusi huvilisi – pulmakorraldajaid ning tulevase abiellujaid.

Esimese päeva peaettekande tegid MTÜ Põline Pere eestvedajad ja pärimusekandjad Liisa ja Ahto Kaasik. Nad rääkisid rohkete näidete varal ning enda kogemusest lähtudes pulmakorraldusest ja selle etappidest. Ühiselt arutleti kommete ja rituaalide läbiviimise võimaluste ning tähelepanekute üle. Ettekanne oli väga innustav ja andis mitmeid praktilisi näpunäiteid. Tiina Mõttuse ettekanne keskendus tema enda pulmade planeerimisele ja pulmakommete rakendamise võimalustele.

Teisel seminaripäeval oli suurem rõhk arutelul, tagasisivaatamisel ning tulevikumõtete koondamisel pulmapärimuse valdkonnas. Sündis idee teha avalik nimekiri pulmaisadest ja -korraldajatest, kes valdavad teadmisi meie pärimuslikest pulma-kommetest. Nõnda saavad

teemast huvitunud abiellujad otse nende poole pöörduda, et neid endi pulmadesse kaasata. Lisaks oli juttu ka pooleliolevast üle-eestilisest pulmakommete uurimisest. Osalejate kaudu leidsime ka uusi huvilisi, kes hakkaksid uurima pulmakombestiku teemasid piirkondades, kus seda seni tehtud pole.

Seminari lõpuettekande tegi Ene Lukka-Jegikjan, kes on ka pulmapärimuse seminari idee autor ja algataja, aktiivne pulmakombestiku uurija ning tavade läbiviija. Seminaril mängisime koos läbi mitmeid pulmakombeid ja tekkis elav arutelu, mida ilmestasid praktilise kogemuse näited.

Osalejad pidasid tänavust seminari väga informatiivseks ja tõid esile saadud praktilise kogemuse. Meie pulmakombed on suur väärtus ning kindlasti hoiame nende aktiivsemat kasutamist ja teabe edastamist edaspidigi au sees.

VÄLISSUHTLUS

Välissuhtluse plaanid ei läinud kahjuks üldse nii nagu oli soov seoses ülemaailmse eriolukorraga. Aasta alguses oli kokkulepe seitsme erineva festivaliga, kes ootasid meie liikmesrühmi esinema. Kahjuks jäid kõik sõidud ära.

CIOFFi võrgustiku planeeritud kohtumised jäid kahjuks kõik ära - nõukogu koosolek Mehhikos märtsis, Põhja- ja Kesk-Euroopa sektori kohtumine Hollandis mais, CIOFF 50 aastapäeva tähistamine Prantsusmaal augustis ja CIOFFi kongress Ungaris oktoobris. Nende asemel toimus aasta jooksul viis virtuaalset nõukogu kohtumist, kaks virtuaalselt sektori kohtumist ja lisaks veel mõned kohtumised.

Mitmed festivalid toimusid virtuaalselt ja Eesti rühmadest osales India festivalil näiteks Rahvatantsuselts Pääsuke. Lisaks toimus esmakordselt 8.08 pärimustöötubade päev “Folklore at a distance”, mille raames korraldasid CIOFFi liikmesriigid virtuaalsed töötoad, milles oli võimalik osaleda Zoomi vahendusel ja või neid jälgida Facebook live’i vahendusel. Traditsiooni plaanitakse jätkata igal aastal 8. augustil, mis on CIOFFi asutamispäev.

Plaan oli korraldada 2021.a. CIOFFi Põhja- ja Kesk-Euroopa sektori kohtumise Eestis ja alustada ettevalmistustega juba eelmisel aastal, kuid see lükkub nüüd aasta võrra edasi.

2020.a. tähistas CIOFF 50. juubelit, kuid tähistamine jätkub ka veel 2021.a. ja loodame oma liikmesfestivali ja rühmi ka rohkem pidustustesse kaasta.

2019.a. oktoobris valiti EFNi tegevjuht Monika Tomingas Kultuurikomisjoni presidendiks ja seetõttu panustab järgneva nelja aasta jooksul Eesti Folkloorinõukogu ka rohkem rahvusvahelise võrgustiku arendamisesse. Seoses eriolukorra ja valmistsükli muutusega pikendati kõikide nõukogu liikmete ametiaega kahe aasta võrra.

Kultuurikomisjon valmistas ette 2020.a. toimuma pidanud Folkloriada jaoks maskide näitust (maskid, fotod, videod ja töötoad), mis lükkub nüüd aasta võrra edasi. Lisaks tegi Monika Facebookis märtsist juunini erinevate riikide pärimuskultuuri tutvustavaid postitusi. Iga nädal tutvustati kolme postitusega erinevate riikide traditsioone.

Lisaks tegime 2020.a. alguses EFN liikmesrühmadele kohtumise, kus tutvustasime välisfestivalide mineku võimalusi ja tingimusi. Millal nüüd välisfestivalile saab, seda ei tea, kuid

MUUD TEGEVUSED

- Jätkame kuukirjade väljaandmist ja pärimuskultuuri alase teabe jagamist Eesti Folkloorinõukogu sotsiaalmeediakanalites. Kuukiri ilmus 2020.a. 10 korda (v.a. jaanuar ja august). Kuukirja tellijate arv kasvas 784ni (2019 - 522 in). Lisaks ilmus novembri lõpus ka esimene “Hakkame santima!” kuukiri.

Sotsiaalmeedias:

Facebookis - EFN lehe jälgijate arv tõusis 120 in võrra - 1894 in (2019 - 1785 in), Hakkame santima lehe jälgijate arv tõusis 385 in võrra - 1172 in (2019 - 788 in).

Instagramis - Eesti Folkloorinõukogu lehte jälgib 467 in (2019 - 267 in) ja Hakkame santima lehte 213 inimest (2019 - 23 in).

- Töötasime välja uue EFN arengukava, mis saab lõpliku vormistuse veebruari alguses.
- Toetasime eripreemiatega nii Vabariigi pillimehe valimist (Kert Krüsban) kui ka Maatasa folgilahingut “Tartu Folk-off 2020” (Leedu folkloorirühm Dolija).

- Eesti Folkloorinõukogu tegevjuht osales nii Eesti Rahvakultuuri Keskuse Folkloorifestivalide komisjoni töös kui ka kriisiabi komisjoni töös.
- Korraldasime koostöös Kesklinna valitsuse, Hopneri Maja, Visit Estonia ja Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liiduga “Muinasjutulised jõulud vanalinnas” raames programmi “Vanalinn rahvarõivariikkaks” 12.-13.detsembril.